ગાંયબી—ઇન્સાફ.

નાટકના ગાયનો.

શ્રી નરહરિ પ્રામાણિક નાટક કંપની.

રચનાર તથા અભિનય કરનાર.

જમનાદાસ વસનજી ઠક્કર.

મેનેજર શ્રી ન. પ્રા. ના. કં.

આવૃત્તિ ૬ ઠ્ઠી   પ્રત ૧૦૦૦.

સંવત ૧૯૭૮.   સને ૧૯૨૨.

કિંમત રૂ. ૦-૨-૦

ધી ન્યુ ઝાંઝીબાર પ્રેસ—વીરમગામ.

"ગયબી—ઇન્સાફ" નાટકનાં મુખ્ય પાત્રો

પુરૂષ પાત્રો.

બહાદુરજંગ... ... ...ઈરાનનો બાદશાહ.
ગુલશાહ... ... ...મલેકપુરનો અમીર.
આફતાબ } દરિયાબારના જાગીરદાર બખત્યારશાહના પુત્ર.
મહેતાબ
અર્જખાન... ... ...સુલતાનાનો અંગરક્ષક.
લીમજી ... ...મલેકપુરનો હકીમ
ખુશરોખાન ... ...મલેકપુરનો વકીલ
ખુદાદોસ્ત... ... ...એક રૂપાર ભુનકાગનો બખલરશાદ.

સ્ત્રી પાત્રો.

સુલતાના ... ...મલેકપુરની શહેનશાહજાદી
ગુલઅનાર ... ...ગુલશાહની પાળેલી પુત્રી.
દિલબર ... ...ગુલશાહની પુત્રી.
ખુરશેદ ... ...અનુભવી બુઢ્ઢી ગુલશાહની બેન.
પરવીઝ ... ...સુલતાનાની કનીઝ.
અમરૂખ ... ...લીમજી હકીમની સ્ત્રી
શીરીન ... ...ખુશરોખાન વકીલની સ્ત્રી.

તે શિવાય વજીર, જાલીમ, મસ્તાન, અર્દલી, નાયકાઓ, દરબારીઓ, સીપાઇઓ વિગેરે વિગેરે.

ખાસ યાદી.

"મલેકપુરની શહેનશાહબાનું સુલતાનાએ એક બખત્યારશાહ નામના પોતાના દરીઆબાર મહાલના જાગીરદારને કુંવારો સમજી તેનાથી પ્યાર જોડેલો, ને તે પ્યારને પરીણામે સુલતાનાને હમેલ રહ્યા બાદ બખત્યારશાહ પરણેલો છે તથા બે પુત્રોનો બાપ છે એ ખબર પડે છે, ને પોતાના રાજ્યમાં એક પર બીજી ઓરત કરનારને સખ્ત સજાનો કાયદો હોવાથી સુલતાના ગભરાય છે ને પોતાની ભુલ દાબી દેવા ખાતર બખત્યારનો પ્યાર બહાર ન પડતાં તેને બીજા ગુન્હામાં લાવી ઇરાનીશાહ બહાદુરેજંગની મદદ લઇ, તેને ઇરાન મોકલી જન્મ કેદ કરાવે છે, તેની પરણીત ઓરતને ઝેર આપી આફતાબ અને મહેતાબ નામના તેના પુત્રોને જંગલમાં મોકલી પોતે કાંઇ કામને બહાને પરદેશ જઇ એક ગુલઝાર નામધારી પુત્રીને જન્મ આપી, તે બાળકીને એક અજાણી ખુરશેદ નામની બાઇને સ્વાધીન કરી પોતે મલેકપુર આવે છે જેને ગુલઝાર સોંપાણી તે ખુરશેદ મલેકપુરના રઇસ, એક પૈસા પાત્ર અમીર ગુલશાહની બેન હતી. પણ સુલતાનાથી આ વાત અજાણ રહી. મોટા પેટની ખુરશેદ પણ આ ભેદને સંભાળથી સાચવી રહી ને દિવસો શાન્તિમાં જવા લાગ્યા. ત્યાર પછી લગભગ આઠ દશ વર્ષે જંગલમાં રખડતાં આફતાબ અને મહેતાબને સુલતાના લશ્કરી નોકરી આપે છે, પછી થોડે મહીને આફતાબનો પ્યાર ગુલજારથી અને મહેતાબનો પ્યાર ગુલશાહની પુત્રી દીલબરથી જોડાય છે. આ વાતથી અજાણી સુલતાના એક વખત ગુલશાહની હવેલીમાં પધારે છે. અહીંથી આ નાટકની શરૂઆત થાય છે."

શ્રી

ગાયબી—ઇન્સાફ

નાટકની પ્રવેશવાર હકીકત.

અંક પહેલો

પ્રવેશ ૧ લો—અમીર ગુલશાહ કે જ્યાં સુલતાના આસમાન સીમરી આવેછે ને ગુલઝારને ઓળખી તેનો પ્યાર આસ્‍તામનથી જોડાયો જાણું ખીજવાય છે, ને તેમ ન બનવા દેવાની તજવીજ કરે છે ને પોતાના સરદાર મર્ઝબાનથી ગુલઝારને પકડાવવા ગુલશાહને સમજાવે છે.

પ્રવેશ ૨ જો— સ્ત્રીઓની ઉન્નતિ કરવા સુલતાનાએ કેટલાએક ખાસ હકની બક્ષીસ સ્ત્રીઓને કાયદા મારફત આપેલી, તેનો ઉપરી અધીકારી પોતાના હકીમ હીમજીને નીમેલો તે તથા મદદનીશ અધીકારી વકીલ ખુશરોખાંન ઉપરના કાયદાને કઇ રીતે અમલમાં મુકવા તેનો વિચાર કરે છે અહીં હીમજીની સ્ત્રી સમરૂખથી ખુશરોખાનની અને ખુશરો-ખાનની સ્ત્રી શીરીનથી હીમજીની યારી થાય છે.

પ્રવેશ ૩ જો—સુલ્તાના ગેરવ્યાજબી પ્યારને તોડી પાડવા આફ્તાબ તથા મહેતાબપર રાજ્યદ્રોહના ગુન્હાનું તહોમત મુકી બનેને દેસપાર કરે છે ને તેની પાછળ દગાથી બનેને મારી નાખવા મર્ઝબાન તથા પરવીઝને મોકલે છે.

પ્રવેશ ૪ થો—દિલબર પાસે છેવટની મુલાકાતે આવેલો મહેતાબ મર્ઝબાનને ગુલઝારપર જુલમ કરતો અટકાવે છે અને ત્યારબાદ

આફતાબની પાછળ ગરોડપુર દોડી જાય છે. સુલતાનાના ફરમાન મુજબ મર્જીઆન પણ તેની પાછળ જાય છે.

પ્રવેશ ૫ મો—મરદ પ્રમાણેજ ઔરતના હક છે. એ વાક્યનો ખરો અર્થ ઉપજાવનાર લીમજી તથા તેની સ્ત્રી સમરૂખનો વિવાદ. ખુશરોખાન સમરૂખની તરફેણ કરે છે, લીમજી કંટાળી સમરૂખને પિયર વળાવી, શીરીનથી દિલ રીઝવવાના વિચાર કરે છે. ખુશરોખાન અને ફરરૂખ વચ્ચે પણ તેવીજ ખાનગી ગોઠવણ થાય છે, અને દરેકના મનમાં લીમજી હરીસનું ઘર સંકેત સ્થાન નીમાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો- મર્જીઆને આગળ આવી આફતાબને કાળા કિલ્લા-માં મિજમાન બનાવી બેડી દારૂથી પછાડી મારી નાખવા કરેલી યુક્તિને પરવીઝ નાબુદ કરે છે, એટલે જીવતો રહેલો કેદી આફતાબ કાળા કિલ્લામાં અફસોસ કરે છે, ત્યાં ઉપરનીજ રીત મર્જીઆન મહેતાબને ફસાવવા આવે છે, આફતાબ તેને બચાવે છે. મર્જીઆન ઓળખાય છે પરવીઝ મયની ફરામોશનો ખ્યાલ તેને આપે છે.

અંક બીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—દીલબરનો જન્મદિવસ હોવાથી મોડી રાત સુધી આનંદ કરી સૌ રાજીખુશી ગયા બાદ દીલબર અને ગુલઝાર દીલની દર્દની પીડા કથે છે, ત્યાં કાળા કીલ્લાના દારથી ખબર પામેલા મહેતાબ અને સહેરાબ દીલબરને આગલા કીલ્લાની બારી વાટે નાખી છુટેલો આફતાબ છુટેલો આવી પહોંચે, તેજ તકે કીલ્લામાં બન્ને બાઈઓ કેદ થયા જાણી મલેકપુર પાછો ફરેલો મરજબાન પણ ગુલઝારને ઉપાડી જવાના ઈરાદાથી છુપાતો આવેલો તે આફતાબને બોલીને અટકાવે અને લડાઈ થાય છે. આફતાબ પકડાઈ જવાની બીકે તેને પીરોજ મરી ઘાયલ થતો મહેલો છોડી નાસી જાય છે, ઘાયલ થયેલા મરજબાનને સુલતાના પોતાને ઘેર સારવાર માટે રાખે છે, ને સુલતાનાને ખબર આપે છે એટલે સુલતાના પરવીઝ મારફતે ગુલઝારને પોતાની હજુર મોકલે છે મરજીઆ ગુલઝારને પાછી સોંપવી તે શરતે ખુરશેદ પાસેથી તેડી જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—સુલતાના ગુલઝારને આફતાબ ભુલી મરજબાનથી પ્યાર કરવા સમજાવે છે. ગુલઝાર નથી માનતી, એટલે કેદ કરે છે, પરવીઝ પોતે આપેલા વચનની વાત કહે છે, પણ સુલતાના ગુલઝારને છોડવા ના પાડે છે, તેથી તેમજ કાંઈક દયાવાન હોવાથી અને ખરી રીતે મરજબાનને ચહાતી હોવાથી ઉશ્કેરાઈ સુલતાનાને પાયમાલ કરવા અને ગુલઝારને છોડાવવા પરવીઝ હીમ્મત કરે છે

પ્રવેશ ૩ જો—ફકીર બહાર ગયો છે તે તકનો લાભ લઈ સમરૂખ ખુરશેદખાનને પોતાને ઘેર તેડી લાવી આનંદ કરે છે, ત્યાં હીમત હકીમ આવે છે, એટલે ખુરશેદખાન ગભરાઈ પાણીના એક પીપમાં છુપાય છે, ને સમરૂખ ઘરમાં જાય છે. હીમત સમરૂખને પીયર ગયેલી જાણી શીરીનને સાથે લાવેલો; પણ સમરૂખ ઘરમાંજ એ ભાળતાં

શીરીનને પ હુરીનાં બીજા પીપમાં છુપાવી દે છે, તેઓને સફરૂખષ લે જાયછે.

પ્રવેશ ૪ થો:—સારવાર માટે ગુલશાદે ઘરમાં રાખેલા મઝબાનના ફેરતામાંથી દીલઅફરોઝને સુલતાનાની મહોર છાપવાળો એક પત્ર હાથ આવે છે. તેના મદદવડે કાળા કીલ્લામાં ફસાએલા મહેતાબને છોડાવવા ફેલઅફરોઝ ગુલશાદની [illegible] જવા તૈયાર થાય છે, ત્યાં સામો થએલો મઝબાન એવી ગફલતનું ખુન કરી દીલઅફરોઝને હંમેશ ઉપાડી જાય છે

પ્રવેશ ૫ મો—ગબ્બીઝ સુલતાનાની મહોર વાળી તેની મદદવડે દીલઅફરોઝ છેડાવી અન્ને કાળા કીલ્લા તરફ નાસી જાય છે પછીથી ગુર્ઝ. ભર અને ગબ્બીઝના હાથથી છેડાએલા સુલતાનાને ખુરશીદ ફસાવે છે જેથી સુલતાના તેને પણ કેદ કરી મારી નખાવાની પેરવી કરે છે

પ્રવેશ ૬ ઠો—પીપમાંથી બહાર નીકળતા શીરીન અને ખુરશીદખાન હતા ત્યાં આવી ને પહેરગીર મારી નાખી શીરીન તથા સમશેરખાન ... ની તરફ જ જાય છે ... સુલતાનાના તંબુ આવતા શાગીન તથા ખુરશીદ ફરી છુપાઈ જાય છે પણ છુપાતી વેળા બનેના પીપ અને કપડાં ભુલથી બદલાઈ જાય છે. હામર દાખલ થાય છે પછાડીથી સમશેરખાન ખુરશીદખાનને પીપમાંથી કાઢતાં ત્યાં શીરીન દેખાય છે ને સમશેરખાન ગભરાય છે

પ્રવેશ ૭ મો—કાળા કીલ્લા પાસે રહેતા મસ્તાન નામના ભરવાડને ત્યાં ઉતરેલા આફતાબ સાથે દીલઅફરોઝની ભેટ થાય છે બન્ને કાળા કીલ્લામાં જાય છે.

પ્રવેશ ૮ મો પહેરગીરનું ખુન કરી શીમજી હકીમને પોતાનો પોશાક પહેરાવી ખુરશીદ જેલમાંથી છુટી કાળા કીલ્લા તરફ જાય છે. આ ખબર સુલતાનાને થતાં પોતાની વાત જાહેર થવાની બીકે ગભરાય છે, ને [illegible] રીતે બચાવ કરવા હેરાન થાય છે.

પ્રવેશ ૬ ઠો—જંગલ ઝાડીમાં સરદાર અર્દશીરને સમજાવી મરજાન મહેલાતને ફાંસી દઈ દેવાની ગોઠવણ કરે છે ત્યાં બહેરામ, હિસ્પયર, પરવીઝ, ગુલઅનાર ને ખુરશેદ આવી મહેલાતને છોડાવે છે ને મરજાનને ફાંસીએ ચઢાવે છે.

અંક ત્રીજો.

પ્રવેશ ૧ લો—સુલતાનાની સરહદનાં સમાગની નથી જેમ સ મરજી તમામને લઈ ખુરશેદ ઇરાનમાં આવી ખુદાદોસ્ત નામના ફકીરને ત્યાં મુકામ કરી ઇરાનના બાદશાહ પાસે ફરીયાદ કરવા જાય છે.

પ્રવેશ ૨ જો—ઇરાનમાં બખત્યારશાહને લેવા આવેલી સુલતાના ઇરાની દરબારમાં જાય છે

પ્રવેશ ૩ જો—ઇરાનના શાહ બહાદુરજંગ પાસે ખુરશેદ આવી સુલતાનાની ફરીયાદ કરે છે, એટલામાં સુલતાના આવે છે તમામને જોઈ ગભરાય છે, બાદશાહ પાસે બખત્યારશાહની માગણી કરતાં તેને નાશી ગયો છે એ સાંભળી વધારે હેરાન થાય છે. ને ફરીયાદ કરવા આવેલી ખુરશેદનું ખુન કરે છે આખર ખુદાદોસ્ત બખત્યારશાહ રૂપે જાહેર થાય છે. બહેરામ અને ગુલઅનાર પોતા વચ્ચે બેન ભાઈનો સંબંધ જાણી દુઃખી થાય છે સુલતાના પોતાનાં કૃત્યથી પસ્તાય છે.

પ્રવેશ ૪ થો—ફકીરીના સમજાવાને ખુશરોખાન મળી હીમતને જણાવે છે ને છેવટ નવા કાયદાને નમસ્કાર કરે છે.

પ્રવેશ ૫ મો—બાગમાં આશાભંગ થએલી ગુલઅનાર ઝુરી ઝુરી પ્રાણ તજે છે બહેરામ આ બનાવથી ઉશ્કેરાઈ આત્મઘાત કરે છે

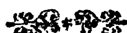
પ્રવેશ ૬ ઠો—શોકસમુદ્રમાં ડુબેલી સુલતાના ઝેર પી આત્મઘાત કરે છે

પ્રવેશ ૭ મો—મહેલાતને મલેકપુરની બાદશાહત સોંપાય છે, ને તમામ કામમાં મરજી-ઇન્સાફની ફતેહ થાય છે.

શાન્તિ! શાન્તિ!! શાન્તિ!!!

ગરબી—ઇન્સાફ

નાટકનાં ગાયનો.

ગુલબદન— 1

રમ [illegible] જીવવા,
[illegible] નિશાની—રમ૦
માત તાત [illegible] નિભાવી,
[illegible] રાગ—રમ૦
[illegible] લાડકે,
[illegible] સુખ [illegible] રે—રમ૦
[illegible] પલટે [illegible];
તે [illegible] વિસારે—રમ૦
ન્યાય અને નીતી કદી ન છોડે,
એથી અમર કર પ્યાર—રમ૦

દીલઅફરોઝ— ૨

સ્નેહનું સરવે જે કહેણું, તે પોતાને ગરેવ
[illegible] નહીં કોઇ કોઇને—સ્નેહનું૦
[illegible] રહે સાચી તમામ,
તે [illegible] ચરિત્ર જોઇને—સ્નેહ૦
[illegible] જોઇ રંગાયું જે [illegible]
[illegible]

ગુલઝાર—

મારી બેલી એ બેની ખુમારી આ શેની,
બોલાવે છે બેલી સાહેલી [illegible]— મારી.
કિંત બાળકનું ભાગ્ય એવું જગમાં નવ હોય,
માટે રહેતું પડદાનાં વચ્ચે મોહીને—મારી.

કંચનીઓ—

૩

મેં બાલી ભોળીકુ સૈયાં દુઃખ દે ગયો.
સૈયાં દુઃખ દે ગયો, જાનું કાહુ લે ગયો—મેં.
અલિયન કુંજમેં, પરિમલ પુંજમેં;
આઈ અચાનક નટખટ નિડર ભયો—મેં.
સબ અંગ જકરી બેની શીર પકરી,
અધરસેં અમરત અધરનકું હરયો—મેં.
ફુસલાયકે સમજાયકે બહેલાયકે દીલકો હરી,
અબ ચલ સખી તોહે દેઉં [illegible] લે ગયો [illegible] ગલી.
ધીરસો નહીં [illegible] રહી, [illegible] કહું [illegible] અલી,
હુશીયાર હુઈ [illegible] મેં [illegible] ઉગર [illegible] ચલી,
જરીસી નિહાર [illegible] બહોત [illegible],
ચિતકો ચકોર ચોર કરસેં સરક ગયો,
કરસેં સરક ગયો, [illegible]—મેં.

દીલબર—

૪

કર [illegible] અમલનો [illegible],
[illegible]
કદી ના [illegible],
સદા દિવસ [illegible]

મસ્ત થઈ ફરે ફાળથી ગેલ દિલે નહિ જરી ડરે—અમલ૦
અમલ કેફ જે કરી જાણે તેને મારે લહેર,
મર્કટ મદિરા પાન કરે તો કરે કારમો કેર,
કેફ પર કરે કારમો કેર, અંતે તો ખરે તરે—અમલ૦

હીરજી——સુગારો— ૫

ફરી જનારો હવે સિતારો દુનિયાનો પ્યારો,
આશક માશૂકના સમાન હક્કનો થાતો આધારો,
હુશિયારી ઇમાનદારી નારીની સારી કરનારો,
ને સાચાં સુખનો જ્યાં નસીબે દેખાયો કિનારો,
હવે કરો બીબીજીની સેવા, તો ખાશો મીઠા મેવા,
અતિ પત્નીપર ઓરતની કરે તેને જુના મારો—ફરી૦
માન પાનના મિજાજમાં થયું હોય હુશિયાર,
વળી ઇજ્જત દોલત અને ચાંદના જો હો ઇન્તેજાર,
તો મારૂં તારૂં એ છપાને રાખોના તલબાર,
ને જ્યાં દેખો ત્યાં ઓરતના બન્ને ફરમાંબરદાર,
તો ખુદા પાસ નહિ જઇશે એ સ્વતંત્ર સુંદરી રળશે,
ને કરશો નરને નસીબવંતા છેરસ્તો સારો—ફરી૦

સુલતાના— ૬

નાથ આ પાવન શું જુસારી,
હોય તો તો પ્રલય થાય, જીવવું વૃથા ગણાય,
એવી ગજબ જગ જણાય—નાથ૦
એક ખોઈ આવો તોફ, બીજી બનું ખુદાની ચોર,
એ નખાળા મેલ દોર, રોઝી રહું સદા ઉદાસે—નાથ૦

આફતાબ-મહેતાબ— ૭

છે સલામ તુને અય બે કદર જુલ્મિ જબ્બર નર ફર.
સલામ સલામ-છે સલામ૦

છે અધિકારે મદ મૃગજળનું પાણી.
સમજ સમજ નથી અંત સુખની નિશાની—છે સલામ૦

મહેતાબ:—

છોડ જીગર શીદ તોડ જીગર ઝટ છોડ નગર અભિમાની,
છે ઘર સુંદર જ્યાં નથી નોકર હું સમ ના ફરમાની.

આફત-મહે૦—

સુન્ની ગુજરો કદર આવતાં ઉપરાની—છે સલામ૦

દિલબર— ૮

આ શું તન કંપે નવ આજે [illegible] મન જરે
[illegible] આ માઠા સમાચાર દુઃખ દેણુ,
[illegible] જાવાના, વ્હાલાના વિયોગ થવાના;
[illegible] શું દિલો રોવા ભરી ભરી નેણુ—આ શું૦

[illegible] મન ડાળીમાં છે ... ... લાગી,
[illegible] વહાલાની એ ... ... ભાંગી,
[illegible] ક્યો પાપીઓ વાયુ થયો દુઃખ દેણુ—આ શું૦

મહેતાબ— ૯

હતું પાંજરે હેમને પણ લાગી દુઃખ રૂપ;
ઉડી પંખીડું જાય છે, લેવા સુખ અનુપ.

પણ તે સુખની વાટિકા પ્રફુલ્લ આંહિ જણાય,
ખાલી જન સુકો ઘણાં પણ ત્યાં રહ્યું ન જાય.

જ્યાં જશુ આ હાલતો ફરી હસે ગુલ બહાલ;
તો ફરશુ ગુલ ઝાંઝડું નહી તો જુરા બહાલ.

દિલબર— ૧૦

સુણ્યો ભરૂસો રાખી લાગ્યુ ફિતારનો.
બિચારી મન માર્યાં કરવા વ્હેમારે વ્હાલા—સાચો૦
સુરપને હાથ ચડી, હીરાને હાથ ચણુકે
પારખ્યા હેતી મોઈ માનરે વ્હાલા—સાચો૦
ગંગીશ હું વાટ જોતી પ્હેરાવા માળા મોતી,
નિર્ભય થઈ વળજો આવું જાનરે વ્હાલા—સાચો૦

ગુલજાર— ૧૧

રાહ જુએ બેરી અકળો બિચારી વારી વારી,
પુછે પંખિને પ્રેમદા ક્યાં છે એ મારો વિહારી વારી વારી
રાહ જુએ૦
ઝુરે છે પોકારી પોકારી, પોકારીકે આપી દિલાસો એ તારી
બીજા દિલાસા નકામા જણાતા ને જીન્દગાની ભારી.
પ્યાર કરતાં પ્રથમ જો જણાય પ્રેમ પીડા આવી,
ફરી તો તો દેશ વિદેશ, સમજ હેત, દુઃખદ હેત,
નંદકી બેત, આશક દદેરો કરમાં મારી—રાહ જુએ૦

ઠીમરુ— ૧૨

બીબીની ખુમારી સીયાંની ખુવારી,
કરી દીએ ભારી છુપતાં દે મારી,
આતે નહીં સારી, કપટની બારી—બીબી૦
મોહેથી ન્યારી, ઉમરથી પ્યારી,
સોનાની કટારી ફૂલની બેચારી,

પેટું મોટું શુળ, બીજી બાધ-બ્યુટીફુલ;
આરે મોટાં મોટાં ફુલ, કર્યું કરે નાં કબુલ.
હવે લાગે પ્યારી આ તો તાબેદારી,
જમાના છે તારી, બુરી બલિહારી—બાજી.

બાદશાહ— ૧૩

ન્યાય તુજ દરબાર નથી શું, આમ જુલમ તણો ખુદા,
જે કરે ફરમાન તારો, બુરી કુદરત કામરે,
તે અમીર તમામરે સાફ દિલ શીર આપદા—ન્યાય૦
રહેમના દરિયાવ અમપર, કર નજરને આપરે,
તું અદલ ઇન્સાફને નેકીનો કર જય સદા—ન્યાય૦

અંક બીજો.

દિલબર— ૧૪

બળે હૈયાનું હાર ઝરે નયનોમાં નીર, શું કરે મેનાં કરપાત.
રટી પોપટજી નામ દિવસ રાતડી,
પડી પાંજરે રીબાવ નાં તું જાતડી,
તોએ બાપુડી ન જાય ફાટી છાતડી,
થશે એમતો હું કરીશ કોથી વાતડી—બળે૦

સાખી

દુઃખ પછી સુખ પણ આવશે, વીતશે સંજોગ,
તું જેવાં ખૂબ ભોગવે, જગમાં રાગી રોગ.
જો નહી હોંશ તો ક્યારે ઝુરે પાંખ
ભાઇ બેન જમાવિતાની રાખી એશ લોખ;
આવશે છુટી અનેક ગણુંયે પ્યારો પ્રીત—બળે૦

દિલબર— ૧૫

ફુલી ફાલી એને જુવાની ન જાણુ,
દિવાની છે એ તો કરે મોટી હાણ,
કમળ ખીલે, પણ ન ઝીલે, ભ્રમર તો શું લહાણુ— ફુલી

ગુલબાર—

સમજી હવે મમ ડાહી દિલબર સર્વ તારી વાત,
એ જુવાની છે ભયભરી જેમ ચંદ્રમા વિણ રાત,
જીવન રૂડાં જોબન વિશે રમનાર જો નહીં પાસ,
કળીઓ આશી તાપે તપી કરમાઈ તજશે વાસ,
જુવાની નામની, એ તે શા કામની, જોવું ને રોવું,
ક્યાં મનડું ધોવું, છે મુંગાવું સ્વપ્ન

દિલબર— એ નાડી જુવાની જાણુ પ્રાણ હાણ—ફુલી૦

દિલબર— ૧૬

કોઈ નથી કિસ્મતથી મોટું સારું નઠારું કરવાને,
જલ મોતી ખટપટના કરતા અંત મુરખડા મરવાને,
શુકને પકડી પ્રીતે પાળતા, અધિપતિ મન મુદ ભરવાને,
કપોતને સહુ કંકર મારે, અપશુકને હરવાને;
ઉંચ નીચ કરનાર ભાવી તો શું ભરવી પર પરવાને—કો૦

ગુલતાન!— ૧૭

જેમથી હેમ નહિ થાશે, ધરે શાને ત્યાંજ
નેમ દિલ માટે—પ્રેમથી૦
ઉમરમાં ઉરની ... ... જેસી,

નાંહ્ તો થશે, સુખ ધુળ તારૂં—પ્રેમથી૦
છુપો છે આ દાગતે, દે...ખા...ડું કો...ને,
સુરપ બનું, નથી એ બનારૂં—પ્રેમથી૦

પરવીઝ— ૧૮

જગમાં જુદી કરૂં સુખ આમ લઇ ફરૂં.
એથી અધીક છે ભલું જો ઝેર પી મરૂં૦
યાદ બીક હું ધરૂં હવે ખુલ્લું કરૂં,
ફના ફના એ ભાવના ભરૂં,
રૂંવે રૂંવે બારૂં ચિત્ત વેરનું ધરૂં,
કાળી નાગણી બની હું કે સદા સરૂં.
જર જોરને હરૂં, દિલ ખુશ કરી ફરૂં
ફના. ફના, સુખ માગને કરૂં.

હીમલ્ટ— ૧૯

ચાલ ગોરી સુધારાની સંગી નિત નવરંગી
બુટ્ટી બેહાલીની ચાલ— ચાલ૦
રામરૂપ— જોડકાં પ્યારાં, રહે ન ન્યારાં, આવ્યાં સુધારામાં;
હીમલ્ટ —વાહ વાહ વાહ— ચાલ૦
હિંડોળે તરતાં જવાં ત્યાં ફરતાં [illegible];
મીઠી વાત કરતાં, બીજે જઈ ઠરતાં [illegible].
ફેંકો. મારો, બાળો, ચાળો,
સુધારનું [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]— ચાલ૦

દી[illegible] ૨૦

તે સમ [illegible] પતિ [illegible] [illegible] [illegible],
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]—[illegible]

[illegible] લીધો મારા ચિત્તનો ચોર;
આંખી ભરી મેને પ્રેમને ઘેર:
તારી હુશિયારી ભારીથી મોહનને મનથી-હુતિ૦

ગુલબહાર— ૨૧

ફુલ લે લાગી રાનમના નામની,
શી ખુમારી ઈશ્ક રસના જામની;
દિલ ઉડે છે આ ગગનને ભેદીને,
ત્યારે તે દિલપર સીતમ ગુજરે:
જે મરવા હું બની— ફેકત૦
મારૂં ખુશ ખુશ રહો મુબારક બસ છું,
દર દતલ આ દિલ, અગર બિસમિલ;
હું છું એ કામની— ફેકત૦

પરવીજ— ૨૨

પ્રિય સખી ચાલ નિડર થઈએ ને કહીએ,
નિત નિત જે વીતી વિશ્વાસો એક બીજાથી લઈએ;
નેકીથી ચાલતાં જે સરપર વિપત તે સહીએ-પ્રિય૦

ગુલ— પ્યાર કરી ઉપકારી હીરા છો પ્રેમ ભરી બલિહારી,
સુંદર સુખકર મોહન મંદર માર્ગની તું દાતા.
જીગર આ એની અમર કરેલી થઈ.

પર— વડુજી સાહેબ બોલ્યું નઠારું અવિવેક,
મુકીને ચાલ ચુપ કર.

ગુલ— હે બંધ જીવન [illegible]— પ્રિય૦

ખુશરૌ— ૨૩

[illegible] રાજ થઈ [illegible] રાણી, હર કોઈક સુકર્મ કમાણી

આંધી સુડીએ આવી જાય છે હાથ પ્રભાતિ પ્રાણી,
આ સહુ જોઉં સાચા સંગી પાપ પુન્યને જાણી;
કર કાંઇક સુકર્મ રમણી— હવે૦
શું મલકાતી રાંક રમણી નિપજેલું સુખ માણી,
ઉંડાણમાં જો એ સુખ દુઃખ છે જેવું હીમનું પાણી:
કર કાંઇક સુકર્મ રમણી— હવે૦
તોને નહ એક દિવસ ઓવારો ફરે કાળની ઘાણી,
સમય જવાનો ને રહી જાશે સારી નઠારી કહાણી;
કર કાંઇક સુકર્મ રમણી— હવે૦

સુલતાના— ૨૪

બસ કર અહંકાર નાર ના તમા મુને લાગાર;
હરકત હરવા મુજ કેવ ચમકે અગર છે અપાર—બસ૦
દઉં પ્રાણ મજ ગુમાન મજપર કરી સરજોરી;
ચહરો ચિત આરામ જકડી તેમે કર જંજીર—બસ૦

દિલબર— ૨૫

આ હૃદય રીચાળા ભાએ આશા નિરાશા ઝુલે
જરી કરમાઇ ફરી ફરી ફુલે—આ હૃદય૦
ઘડીમાં ચડતુ આકાશએ............
પડી ઘડીમાં ભુપર ફુલે—આશા૦
હું તારાથી હારારે એ............
શીદ ભાગી મુને નવ ભુલે— આશા૦

મહેતાબ— ૨૬

કુદરતની સુખમય રીત એવી કુદરતની
અસતથી અલગ સમીપ રહે સતની;
તમા તેને ન જાણી— કુદરતની૦

કદી ભૂલશે ચાર દી: સતત નથીજ ટકતી ત્યાં કદી
મલીન જીવન બદીનું બદન
નિરખી, છટકી: નેકીનાં ઘરની
થની વતની...સુખમય ગતિ એવી કુદરતની૦

શકુંતલા—

૨૭

શીદ હવે અટક અટક: પકડી પાટી પટક પટક.
ઝાલી કેશ ઝટક ઝટક: કરને શાન ખટક ખટક—શીદ૦

શા મુજને બદમસ્ત બનાવ્યાં દઈશ સલામત તુજને જાવા;
કંઈક કર્યાં છે કાવા દાવા, તે શું મારે ગળે છે ઝાવાં
પણ સતા મારી સમજાવીશ પકડી ચોટી પગમાં લાવીશ,
હાડ ચામ હોંશે કરકરાવીશ, એ રકશે હું હદય હસાવીશ.
ત્યારે ઠરીશ કેર કરીશ જરી ન ડગીશ સુખથી ફરીશ;
હદ બહાર હવે હુશિયાર થઈ કર ઉમદો ઠાર.
ત્યારે બનીને હાથ ર બનાગે બહુ બહુ બેજાર:
ચાલ મુકે સટક સટક: લોહી પીવા ઘટક ઘટક—શીદ૦

અંક ત્રીજો.

ગૌતમી—

૨૮

લેજે તારાં બચાવી બાળકને,
રાજ પાટ ધન ધામ નામ તુજ અમો રાંકની પાસે;
પ્રેમ પેખ તો તુજ પિતા તો આશક બીજે ન જાશે—બા૦
હશે હરામી તે બદનામી થવા જ્યાં ત્યાં ધાશે
બનો માત ઓળખીએ તુજને પાળજે પ્રીતિથી પાસે—બા૦

સુમંતાર—

૨૯

અહા અહા અહા દેખું સામે સુખમાં,
જાતી ફુલાતી ન મતી કંચુકીમાં છાતી;

દગા કુડાં ગીત ગાવી ચુગી ગાતી પ્રેમાળી—રાહા૦
હવે આ ગાલની લાલી શરાબન પ્યાલું;
હસીને પ્યારા હોઠમાં પીવાને કેમે ...;
હારૂં તન મન નયન નાજુકડાં—રાહા૦

સુલ્તાના— ૩૦

અતિ ઉત્પાતનો ઉપાવ હવે કેમ કરૂં,
જણાતો અંધકાર ચારે કોર શું કરૂં—અતિ૦
સિતારો દિવસનો ફરી આરે શું સાંજ પડી,
ફરે છે દુશ્મનો વડનાં યુદ્ધ ક્યાં જિરવું—અતિ૦
જણાય જીંદગી આ વન હતો જે બાગ ફૂલ,
બચાવ ઓ રહીમ ફક્ત તારી આશ ધરૂં—અતિ૦

દાસ્તાને દિલબરી

ખુરશીદ— ૩૧

બખ્તાવર મુલક મશહુર કરીને તરફદારી દૂર,
કહું તે બયાન પર દઈ ધ્યાન, આપો ન્યાય હક સુલતાન

* * * *

નાનું ગામ દરિયા બાર, ત્યાં અખત્યાર જાગીરદાર,
સુલ્તાના તણો સરદાર. પરણી નાર પૂરી વફાદાર:
બે બેટા તણો એ બાપ, આવી મલેકપુરમાં આપ,
સુલ્તાના તણો સરદાર, થઈ આખર થયો બહુ ...

× × × ×

ઓરત પરણવાનો એક છે આમ કાયદો બહુ નેક,
તેથી બની કુંવારી આપ, જોગણને ઠગી કર્યું પાપ;

નોખી ઓરતની જાત, ઇશ્ક થતાં વધી ગઇ વાત,
એક્કે રોજ ખુશીના ખેલ; સમઝયાં અંત જાણી હમેશ;

* * * *

ઓખે ઢાંકવા બદકામ, જાહેર લગ્નની કરી હામ,
મુંઝાયો પુરૂષ પરણેલ, બન્યું હતું બહુ મુશ્કેલ;

* * * *

દરબાર પહોંચી વાત, આવી બાળ બે લઇ માત;
બાનું શહેનશાહ દરબાર, આપ્યા બેઉને ધીટકાર;
સુલતાના થઇ બેજાર, કીમત કરી મુંત હજાર;
દારને કરી બંધીવાન, મુકયો આપ પાસ પ્રધાન;

* * * *

દારની નાર અતિશય રાંક, તેપર મુકી ખોટો વાંક,
કાને ઝેર પીધો જાન, બાળક મોકલ્યા વેરાન;
એતો વાત અટકી ત્યાંય, પણ શો બાળનો ઉપાય;
દિવસો જેમ વધતા જાય, રંગત અંગની બદલાય,
કરવા એ ઉપાધી દુર, ખાનગી સ્વારી લઇ બહાદુર,
ચાલી સ્હેલગા પરગામ, બદલ્યાં વેષ સ્થિતિને નામ;
જઇ નોબાર ગામની માંય, ઉતરી શોધી એક સરાય,
જેથી ભેદ ક્યાંય ન જાય, પણ ધાર્યું ધણીનું થાય;

× × × ×

હું કંઇ કામ મળવી ચાખ, વળતાં કર્યો ત્યાંજ મુકામ,
જાણી જળ કરી આ વાત, ત્યાંતો થઇ ગઇ મધરાત;
જન્મ બાળકી તે ક્રૂર, સખી થઇ દાટવા તૈયાર,
નિર્દય લોય આખર માત, બેને કુવી વહી આ ઘાત;

શોધો કોઈ પ્રદેશી જન, તેને સોંપો ફરજન્દ,
બેગમનું થયું ફરમાન, આવી દાસી મુજ મકાન;
પુછયો મારો સહુ અહેવાલ, મેં પણ બનાવી કરી વાત,
લઈ ગઈ તે પછી બેગમ પાસ, ખોલી નાખી તે નિશ્વાસ;
મારું માનીતું બુલબુલ, જેના પર બહુ છે ફુલ,
તેને સોંપુ છું નિજ મુલ, માગી સાંત થાઓ કબુલ,
તે પછી ચાલી અંધાર, ખોલી જાગો મમ સુલતાર,
લોકીટ બાંધી કંઠ અમુલ્ય, સોપ્યું મને પુત્રી તુલ્ય,
સ્વારી ગઈ સમારે દેશ, પોતે બ્રહ્મચારિણી વેશ,
ધરીને કર્યું પાવન નામ, વદે દેવો કહી સહુ ગામ;
હું પણ પહોંચી મારે ઘેર, સુતને રાખી છાની પેર,
પોષિ આજલગી સરકાર, થઈ ખુબસુરતીનો ભંડાર;

\+ + + +

વચમાં રહ્યું એક બયાન, બે બખત્યારના સંતાન,
દુઃખ સહી થયા વન ફુરીવાર, પહોંચ્યાં અલકા દરબાર;
આપી તેને ત્યાગી રીસ, લશ્કરી નોકરી બક્ષીસ,
ત્યારથી આવતા મમ ઘેર, જ્યાંથી થયો આ કેર;

× × × ×

દીલબર ભત્રીજી સુકુમાર, થઈ મહેતાબની દીલદાર,
મોટા આફતાબથી પ્યાર, [illegible] લાગી મમ ગુલજાર;
બેગમને થઈ આ જાણ, ત્યારે થઈ [illegible] પાષાણ,
કરીયાં તે પછી જે જે કામ, છે આંખમાં અનેક તમામ;
તે સાંચી વિચારી ખાંક, મમ ઉર [illegible] રાંક,
જુદી કરું તો લ્યો જાન, આપો [illegible] સુલતાન.

ખુરશેદખાન— ૩૨

દઈ પ્યારીને યારીની આવી નિશાની રિઝવો,
જરીક થંડજો તક ન ચુકજો,

હીમજી— હું હું હું હું હું... દઈ૦

ખુરશેદ— દીદાર દેહને પછીને દેજો પાસબ વ-સમોર દેજો;

હીમજી— હું હું હું હું હું... દઈ૦

ખુરશેદ— બસ હવે તો આવો, કશો આવો,
પુરો કમાવો; કરીને મઝાલો, બાકીને પાવો;
વાહ, વાહ; વાહ... દઈ૦

તમામ— ૩૩

શીખામણ લીધી બહુ સારી,
નકીશે તરુણી મતીને ભજું
કે મિર...ઝા...રી...શીખામણ૦
તજજો ફરશી ગુરખા દરવો,
બાહારથી સારા, આ સુધારા, ને...મા...રી...શીખા૦
અંધારણ છે કુદરતનુ છે તે નહિ કરવો,
તેનો ખરો સાર આશરો,
ઘરને પરને હવે ઉ...ગા...રી...શીખામણ૦

આફતાબ— ૩૪

તારૂં પરવાના શમાં બુઝાતી શું થાશે,
કોને આધાર જીવશે;
આશોદા મારી ફરીયાદને, સાંભળો કોઈ આપો દાદને;
જુઓ મારા હાથ, ખેંચી સાર જાય શું;
જુલમી ઓ ગણું મને ઓઢવું સુખે ભારી,

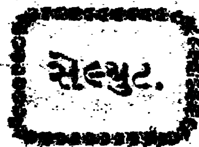
આ મુશ્કિલો પણ તું હરો,
કહો એને અહીંથી જાય...... પરવાના૦

અહેસાન— ૩૫

નિર્દય એ ભાવિ અણદીઠ શું કાળી,
રોતાને શાને રડાવે છે;
પ્રિય ભાઈની સગાઈને કસાઈ સામે,
હાથથી પડાવે છે... ... ...નિર્દય૦
ખરીથી જન્મથી આપી છે તે ચમે રાખી,
પિતાને માત તણી ખોટ પણ અસહ્ય સાંખી,
છતાં જણાય મને લોહી તું ગણું રાખી.
ભરી જખમમાં નિમક હસતું તમામ દુઃખ નાંખી:
કર અહેસાન, લે આ જાન, શીદ રખડાવે છે...નિર્દય૦

સુલતાના— ૩૬

છુટે ગજબી ગુનાહ વિચારી કંપારી.
મેં મમ હાથથી હણી ફુલવાડી,
કુહાડી કેરની ધારિ... ... ... છુટે૦
ક્યાંય ન ફાવી, વ્યર્થ રીબાવી, રાંકડી હય કુમારી:
પાપ અમાપ એ તાપની ભઠ્ઠી,
આજ મળશે ભારી પ્રથમમેં શીદ વિસારી, કરી ન્યારી; છુ૦

શીઆળાની સીઝનમાં
બદામ પાક.
સાલમ પાક,
અડદ પાક
પીસ્તા પાક,
તૈયાર રહે છે.

કેરીની સીઝનમાં
હમારે ત્યાં આંબ-
લાનો કેરીનો મુર
બ્બો અને કેરીની
ચટણી કે જે બાર
માસ સુધી બગ-
ડતી નથી.

મેલાવડાઓમાં—
નાચ પારટીઓમાં
અને
તમારે પોતાને ત્યાં
ખાવા માટે મીઠાઈઓ
ખરીદો ત્યારે આ
નામ
સ્પેશીયલ
યાદ રાખજો.

શ્રી સુરતી મીઠાઈ

તમારી
સેવામાં અ-
મારી દુકાન
હાજર છે.
ઠે.—બોરડી બજાર
હમારી મીઠાઈને માટે
જુનાગઢ, રાજકોટ,
વઢવાણ શહેર, પાલનપુર,
વિરમગામ વિગેરે શહેરો-
માંથી માન, ચાંદ અને
સરટીફીકેટ મળ્યાં છે.

ગ્રાહકનો સંતોષ
એજ અમારો
મુદ્રાલેખ છે.

પ્રોપ્રાયટર—
ચુનીલાલ અંબારામ
સુરતી
બોરડી બજાર—વીરમગામ.

અમારો ચેવડા
ખાવાનો મેજુર કે
જે ખાવાથી મગજ
શાન્ત રહે છે

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલા નાટકોના ઓપેરા શ્રી નરહરિ [illegible] નાટક કંપનીનો જ્યાં મુકામ હોય ત્યાંથી અને [illegible] બુકસેલરો પાસેથી મળી શકશે.

નામ.	કીમત.
[illegible] ... (મોટું નાટક)	...૧-૦-૦
સુંદર ઓપેરા	...૦-૨-૦
પ્રેમ [illegible]	...૦-૨-૦
[illegible]	...૦-૨-૦
[illegible]	...૦-૨-૦
સત્યવાન-સાવિત્રી	...૦-૨-૦
[illegible]	...૦-૨-૦
ગાયની ઈનસાફ	...૦-૧
વિલાસની	...૦-૧
[illegible]	...૦-૧
[illegible]	...૦-૧
[illegible]	...૦-૧
[illegible]	...૦-૧
[illegible]	...૦-૧

જમનાદાસ વસનજી ઠક્કર.

મેનેજર શ્રી નરહરિ [illegible] નાટક કંપની.